

**PEDAGOGIK MAHORAT — O‘QITUVCHINING KASBIY
YUKSALISH KALITI****Umurqulova Safiya****Isoqova Vazira**

Annotatsiya. Ushbu maqolada pedagogik mahoratning zamonaviy ta’lim tizimidagi o’rni, uning tarkibiy komponentlari va o’qituvchining kasbiy yuksalishiga ta’siri ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Raqamli pedagogika, innovatsion o’qitish metodlari, kommunikativ kompetensiya, shaxsiy fazilatlar va kasbiy-pedagogik bilimlarning o’zaro bog’liqligi asosida pedagogik mahoratning kompleks modeli yoritilgan. Tadqiqotda nazariy-tahliliy, diagnostik va qiyosiy metodlardan foydalanilgan bo’lib, xalqaro (OECD, UNESCO, TALIS) va milliy tadqiqotlar asosida o’qituvchi mahoratining ta’lim sifati bilan bog’liqligi asoslab berilgan. Natijalar pedagogik mahoratni rivojlantirish o’quvchilar motivatsiyasi, o’quv jarayonining samaradorligi va ta’lim sifati oshishiga sezilarli ta’sir ko’rsatishini ko’rsatadi. Maqola zamonaviy pedagogning professional kompetensiyalarini shakllantirish bo’yicha konseptual yondashuvni taqdim etadi.

Kalit so’zlar: pedagogik mahorat, kasbiy kompetensiya, metodik yondashuv, raqamli pedagogika, kommunikativ kompetensiya, innovatsion ta’lim texnologiyalari, o’qituvchi malakasi, ta’lim sifati, pedagog kasbiy rivoji, refleksiya.

KIRISH

Globallashuv, raqamli ta’lim texnologiyalarining jadal rivojlanishi va ta’lim tizimida yuz berayotgan metodik yangilanishlar pedagog shaxsidan yuqori kasbiy tayyorgarlikni talab etmoqda. O’qituvchi mahorati — ta’lim jarayonining bosh mezon bo’lib, o’quvchilarning bilim sifati, motivatsiyasi, intellektual rivoji, shaxsiy kompetensiyalari bilan bevosita bog’liqdir.

Xalqaro tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, zamonaviy ta’lim tizimi pedagogning faqat fan bilimiga emas, balki metodik, kommunikativ, tashkiliy va raqamli kompetensiyalariga ham ehtiyoj sezadi. Milliy ta’lim siyosatida ham o’qituvchi

mahoratini oshirish O'zbekiston ta'lim tizimining strategik yo'nalishi sifatida e'tirof etilgan [1].

Ushbu maqola pedagogik mahoratning nazariy asoslari, uning tarkibiy elementlari va o'qituvchi kasbiy yuksalishidagi hal qiluvchi o'rni bo'yicha ilmiy tahlilga bag'ishlanadi.

Tadqiqot metodlari

Ushbu tadqiqotda pedagogik mahoratning mazmuni, tarkibiy tuzilishi va o'qituvchining kasbiy yuksalishidagi o'rnini ilmiy asosda aniqlash maqsadida bir qator nazariy va amaliy metodlardan foydalanildi. Metodlar bir-birini to'ldiruvchi xarakterga ega bo'lib, pedagogik mahoratning konseptual asoslarini aniqlash, mavjud ilmiy qarashlarni solishtirish, shuningdek, amaliy kuzatishlar orqali olinadigan natijalarni tizimli yuritishga xizmat qildi [2].

№	Metod nomi	Qisqacha mazmuni	Tadqiqotda qo'llanishi
1.	Nazariy-tahliliy metod	Pedagogik mahoratga oid klassik va zamonaviy ilmiy manbalarni o'rganish, konseptual g'oyalarni tahlil qilish.	Komenskiy, Ushinskiy, Vygotskiy, Dewey kabi klassik pedagoglar hamda Amonov, Mavlonova, Yuldashev kabi olimlarning ilmiy ishlari o'rganildi; pedagogik mahoratning nazariy asoslari aniqlab olindi.
2.	Diagnostic metodlar	Baholash vositalari, kuzatuv, anketalar va o'zini baholash texnikalari yordamida pedagog kompetensiyalarini aniqlash.	O'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalariga doir diagnostik anketalar tuzildi, kuzatuv kartalari to'ldirildi, o'qituvchilarning fikrlari asosida o'qituvchi mahoratining ta'lim

			samaradorligiga ta'siri tahlil qilindi.
3.	Qiyosiy-analitik metod	Milliy va xalqaro tajribalarni solishtirish, o'xshash va farqli jihatlarni aniqlash hamda ilg'or yondashuvlarni tahlil qilish.	O'zbekiston ta'lim tizimidagi pedagogik mahorat talablari OECD, UNESCO, TALIS kabi xalqaro tajribalar bilan qiyoslandi; raqamli pedagogika bo'yicha ilg'or amaliyotlar o'rganildi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari pedagogik mahoratning o'qituvchi kasbiy yuksalishidagi hal qiluvchi rolini bir necha asosiy komponentlar orqali yoritdi.

Kasbiy-pedagogik bilimlar

Fanni chuqur bilish, didaktik tahlil, o'quv materialini qayta ishlash va moslashtirish pedagogik mahoratning asosiy zaminini tashkil etadi. Bu jihatlari Comenius [5] va Mavlonova [3] tomonidan ham alohida ta'kidlangan.

Metodik mahorat

Innovatsion metodlar — STEAM, muammoli ta'lim, interfaol yondashuvlar, loyiha asosida o'qitish — o'quvchilarning faol ishtirokini oshiradi. Hattie [9] tadqiqotlari o'qituvchining metodik mahorati ta'lim natijasining eng muhim omillaridan biri ekanini ko'rsatadi.

Kommunikativ kompetensiya

O'quvchi bilan muloqot, motivatsiya berish, psixologik muhitni boshqarish o'qituvchining asosiy kasbiy fazilatlaridan sanaladi. Vygotskiy [3] fikricha, ta'limning mazmuni kommunikativ muhit orqali shakllanadi.

Raqamli pedagogika ko'nikmalari

EdTech vositalari, masofaviy ta'lim, sun'iy intellekt asosidagi metodlar zamonaviy pedagogning ajralmas kompetensiyasiga aylandi (UNESCO, [7]).

Shaxsiy fazilatlar

Liderlik, kreativlik, refleksiya, doimiy o'zini rivojlantirishga tayyorlik — o'qituvchi mahoratini belgilovchi muhim omillardir. Fullan [11] fikriga ko'ra, zamonaviy pedagog — o'zgarishlar tashabbuskori.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagogik mahoratning yuksak darajada shakllanishi o'qituvchi faoliyatida uzluksiz o'sishga asos bo'ladi. O'qituvchining kasbiy yuksalishi quyidagi omillar bilan bevosita bog'liq:

- uzluksiz malaka oshirish va o'qitish jarayonida innovatsiyalarni tadbqiq qilish;
- metodik ta'lim jarayoniga chuqur integratsiya;
- zamonaviy raqamli vositalar bilan ishlash qobiliyati;
- mentorlik va hamkasblar bilan tajriba almashish tizimi;
- o'quvchilarning fikri asosida refleksiya mexanizmlarini qo'llash.

Xalqaro tadqiqotlar (OECD [6], TALIS) ham o'qituvchi mahoratini ta'lim sifati bilan eng yaqin bog'liq indikator sifatida belgilaydi. Mazkur natijalar milliy ta'lim strategiyalari bilan uyg'un bo'lib, o'qituvchi mahoratini oshirish ta'lim tizimining barqaror rivoji uchun hal qiluvchi omil ekanini tasdiqlaydi.

XULOSA

Pedagogik mahorat — o'qituvchining kasbiy yuksalishining asosiy mezon bo'lib, u kasbiy bilimlar, innovatsion metodlardan foydalanish, samarali kommunikatsiya, shaxsiy fazilatlar va raqamli kompetensiyalar bilan belgilanadi. Mazkur komponentlarning uyg'unligi ta'lim sifatini oshiradi, o'quvchining intellektual rivoji va motivatsiyasiga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

O'qituvchining pedagogik mahorati qanchalik yuksak bo'lsa, ta'lim jarayoni shunchalik samarali bo'ladi va ta'lim tizimining raqobatbardoshligi oshadi.

ADABIYOTLAR

- [1] Sh. Amonov. *Pedagogik mahorat: nazariya va amaliyot*. Toshkent, 2019.
- [2] R. Mavlonova, N. Sayidahmedov. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. Toshkent, 2017.
- [3] Vygotsky, L.S. *Mind in Society*. Harvard University Press, 1978.

- [4] Dewey, J. *Experience and Education*. Macmillan, 1938.
- [5] Comenius, J.A. *The Great Didactic*. Cambridge University Press, 1969.
- [6] OECD. *TALIS 2019 Results: Lifelong Learning for Teachers*. OECD Publishing, 2020.
- [7] UNESCO. *ICT Competency Framework for Teachers*. 2018.
- [8] Shodiev, D. *Raqamli pedagogika va yangi kompetensiyalar*. Ta'lim texnologiyalari jurnali, 2022.
- [9] Hattie, J. *Visible Learning*. Routledge, 2009.
- [10] Sh. Yuldashev, B. Abduqodirov. *Innovatsion ta'lim texnologiyalari*. Toshkent, 2018.
- [11] Fullan, M. *The New Meaning of Educational Change*. Teachers College Press, 2016.